

Avspänningen som kom bort

I den regeringsförklaring, som statsministern avgav vid höstriksdagens början och som numera skall ersätta trontalet, förekom följande ifråga om det utrikespolitiska läget: "Den europeiska säkerhetskonferensen har stärkt avspänningsprocessen och lagt grundvalen för det fortsatta samarbetet mellan de europeiska staterna." Det är ett högst egendomligt uttalande, även som politisk högtidsretorik betraktat. Tror någon att det fortsatta samarbetet mellan tex EG-länderna på något sätt förändrats, eller ens kunnat påverkas, av vad som förekom i Helsingfors? Men när så inte är fallet, varför sägs det i den svenska riksdagen?

Sanningen är den, att få insiktsfulla bedömare vågar använda ordet avspänning i dag. Möjligen har förhållandet mellan Moskva och Washington blivit något förbättrat på sistone. I oktober slöts ett avtal om försäljning av amerikansk spannmål, huvudsakligen majs, för att säkra köttproduktionen i Sovjetunionen. Det amerikanska motkravet på försäljning av en mindre kvantitet sovjetisk olja till något lägre priser avlogs av ryssarna, som alltså hade fullständig framgång med affären. Emellertid förutses avtalet löpa i fem år, vilket i sin tur innebär att parterna ser fram mot fred dem emellan under lika lång tid.

Samtidigt har från sovjetisk sida skett en för alla uppenbar kränkning av utfästelserna från Helsingfors. Där fastslogs, att inblandning i andra staters inre förhållanden ej borde förekomma. Begreppet inblandning kan dock tolkas olika. På västsidan menar man vanligen den form av inblandning, som avser att ändra de politiska maktförhål-

landena i ett land. I Moskva håller man sig till Bresjnevdoktrinen. Enligt denna har alla rättrogna, dvs Moskvatrogna, kommunistpartier rätt till stöd från den internationella kommunismen, vilket i sak betyder från Sovjetunionen. Tjeckoslovakien var ett exempel på att en politisk förändring i ett land, där kommunisterna tagit makten, ej är acceptabel för Moskva, alldeles oberoende av om kommunisterna är i majoritet eller inte.

Nu, efter Helsingfors, har det visat sig att ryska vapen frikostigt levererats till Portugal som stöd för det kommunistparti, som majoriteten av portugiserna inte vill veta av. Det var denna vapenhjälp som också de svenska kommunisterna fann så riktig. Men allt subtilt prat om hjälp mellan broderpartier är i detta fall uppenbart nonsens. Sovjetunionen gjorde sitt bästa för att revolutionen skulle resultera i kommuniststyre i Lissabon. Men september tvingades Pravda konstatera, att "maoistiska grupper" förföljde kommunisterna i Portugal. Sanningen i detta fallet är att den gamla styrelsen inte var hårdare än att portugiserna börjat hoppas på ett ännu friare system med fria val och någon form av demokrati, alltså inte en kommunistisk diktatur. Det har länge gått att öppet tala politiskt i Portugal; bara när det i början såg ut som om kommunisterna skulle få övertaget, vågade man inte längre tala fritt. Detta var de kommunistiska avspänningen i praktiken.

I östra Medelhavsområdet har Suezkanalen börjat fungera. Det är ett gott tecken. Samtidigt har inbördeskriget i Libanon trappats upp. Beirut har förstörts och fungerar inte längre som handelscentrum. I bakgrunden finns Syrien, som har gott om nyimpot

terade vapen från öststaterna att lämna ut, och sannolikt Libyen, som har gott om pengar. Vad slutresultatet än blir – kanske Arafat och palestinierna har tröttnat på att bo i läger och vill ha ett större land att falla tillbaka på inför nästa krig mot Israel – men avspänning råder inte i Mellersta Östern.

En allvarlig oroshärd denna höst har koncentrerats till den rysk-kinesiska gränsen. Izvestija har åter talat om krigsförberedelser i Kina. Där varnas för illusionen att dessa förberedelser skulle vara en bluff. Möjligen är sådana tongångar avsedda att varna USA för fortsatta närmanden till Kina. Möjligen vill man ha förberett stöd till någon kupp i samband med Maos bortgång en dag. Tydligt är, att full spänning råder mellan de olika kommunistriktningarna. Samtidigt pågår den ryska fortsatta upprustningen för fullt.

Inom själva Sovjetunionen har också tyglarna dragits åt. Den intellektuella opposition på det ideologiska planet, som under senare år i någon mån tolererats, tycks nu tvingas tillbaka under jorden. I detta sammanhang kommer fredspriset till A Sacharov in. Norska stortingets alltid något bisarra Nobelkommitté har åter lyckats utdela sitt pris på ett förvånande sätt. Hur framstående mottagaren än är på andra områden, har han knappast haft många tillfällen att arbeta på "folkens förbrödande och avskaffande av stående arméer samt bildande av fredskongresser", vilket är vad som skall belönas. Sin stora prestige har han beundransvärt djärvt utnyttjat för arbete på drägligare villkor för tänkande människor inom Sovjetunionen. Där har priset till honom betrak-

tats som en inblandning i landets inre förhållanden. I viss mån är det väl riktigt. Det var kanske inte en tillfällighet att belöningen åtföljdes av en intensiv raketskjutning mot mål på norska vatten utanför Spetsbergen, vilket i sin tur föranledde en stilla norsk protest. Inblandningen – om en sådan förelåg – i sovjetiska inre förhållanden åtföljdes i så fall av en tydligt provokativ militär aktion. Ingen Helsingforsanda svävade över det hela.

Man skulle i detta sammanhang också kunna peka på de hårdnande disciplinkraven inom det svenska kommunistpartiet, men detta får väl anses vara ett mera skämtsamt inslag i en annars ganska dyster bild. I fråga om internationell avspänning har 1975 blivit ett besvikelsens år. Detta faktum går inte att dölja och måste få vissa konsekvenser. Att plädera för svensk nedrustning är nu orimligt, och det var välgörande att socialdemokratiska partikongressen slog fast den saken i det välplanerade och välöverlagda nedsablandet av fru Theorins försvarsnihilistiska okunnighet. Vad som först måste hända är att vi får ett slut på nedrustningsautomatiken inom svenskt försvar, den mest komprometterande åtgärd som vidtagits inom svensk säkerhetspolitik, förödande för tilltron utomlands för regeringens försvarsvilja.

Vad som skulle behövas är en avspänning mellan de demokratiska partierna när det gäller försvaret. Frågan var förr inte partiskiljande, och den behövde inte heller vara det nu.